

BARIŞ ÇALIŞMALARI VE KORE BARIŞI ÖRNEĞİ

Gülten Begüm SONALTAY
BaŐkent Üniversitesi
Stratejik AraŐtırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi Stajyeri
2021

1. GİRİŞ

Bir akademik disiplin olarak Uluslararası İlişkiler kavramı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1919'da savaşların önlenmesi ve uluslararası sistemde kalıcı ve adil bir barışın kurulması amacıyla üniversitelerde ilk kürsülerin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Disiplinin kuruluşunda temel rol oynayan ve savaşların önlenmesi ve kalıcı barışın tesisine odaklanan idealist yaklaşım kısa süre sonra yerini disiplinin en baskın teorilerinden biri olan realizme bırakmıştır. Realistlere göre iç politikanın aksine uluslararası sistemde devletlerin üzerinde bir otorite olmadığı için sistemde anarşi hakimdir ve böyle bir sistemde devletlerin sürekli olarak güç peşinde koşmaları ve kendi çıkarlarını düşünmeleri doğal bir sonuçtur. Bu sebeple sistemde devamlı olarak çatışma ve savaş olasılığı bulunur. Realist teori, anarşik uluslararası sistemde devletlerin sürekli çıkar mücadelesi içerisinde olmalarından dolayı tüm anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulacağı kalıcı bir barışın kurulamayacağını iddia eder. Öte yandan bakıldığında her daim savaşların olmadığı da bir gerçektir. Ancak, barış kavramının yaygınlaşması savaşların olmadığı dönemlerin devam ettirilmesinden öte savaşın oluşturduğu yıkıcı hasarlardan kaynaklı duyulan korku ile yoğrulmuştur ve insanlık tarihinin en korkunç deneyimlerinden biri olan İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra akademik bir disiplin haline gelmiştir.

Barış çalışmaları İkinci Dünya Savaşı'na kadar ihmal edilirken, savaşın ardından Uluslararası İlişkiler disiplininde önemli bir yer edinmiştir. Öncelikle 1950'de Michigan Üniversitesi tarafından Center for Research on Conflict Resolution (Çatışmaların Çözümü Araştırma Merkezi)'nin ardından da 1959'da Norveç'te Johan Galtung tarafından International Peace Research Institute (Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü)'nün kurulması ile barış çalışmaları odak konulardan biri haline gelmiştir. Barışın tanımına gelecek olursak Uluslararası İlişkiler disiplininde en kabul gören tanım barış çalışmalarının öncü akademisyenlerinden olan Galtung'a aittir. Barışı, negatif ve pozitif olmak üzere iki ayrı açıdan ele alan Galtung, savaşın ve fiziksel şiddetin olmaması durumunu negatif barış; bunların yanında aynı zamanda sosyal adaletsizliğin de olmamasını pozitif barış olarak tanımlar.¹ Ayrıca Galtung, şiddeti de insanların bedensel ve zihinsel potansiyellerinin

¹ Johan Galtung, "Violence, Peace, and Peace Research", *Journal of Peace Research*, Cilt 6, Sayı 3, 1969, s.167.

gerisinde kalmaları için uygulanan etkiler olarak tanımlayıp çok geniş kapsamlı bir analiz yapmıştır ve şiddetin anlamını da genişletmiştir.²

2. Barış Kavramı

Tarihteki ilk medeniyetlerden itibaren ideal düzen olarak görülen barış, şairler, ressamlar tarafından ana konu olarak kullanılmış; filozoflar, politikacılar, felsefeciler tarafından en doğru şekilde nasıl tesis edileceği hakkında tartışılan bir kavram olmuştur.³ İnsanlar yaşadıkları düzende her zaman barışı istemiş ve bunu huzurla ilişkilendirmişlerdir. Barış insanoğlunun yaşamına nüfuz eden bir istek veya hedef dışında sosyal ve beşeri bilimlerde de kullanılan teorik bir kavramdır. Pek çok teorik terim gibi tanımlanması zor olan barış kavramının sözlük anlamı savaşın yokluğudur.⁴ Barış doğa durumu olmadığı için insanlar tarafından her zaman baştan yaratılmalıdır ve bu nedenle birçok durumda hukuksal anlaşmalara dayanır.⁵ Uluslararası İlişkiler disiplininin kurucu kavramları arasında yer alan barış, devletlerarası ilişkilerde anlaşmayla aynı anlamı taşır.⁶ Bu sebeple de birçok anlaşma barış sözcüğünü içererek adlandırılır. Westphalian uluslararası sistemin, Westphalia barışı olarak anılması bunun en iyi örneklerinden biridir.⁷ Uluslararası örgütlerin kurulma amacı da uluslararası barışı sürdürme ve koruma çabasıdır.

Tarih boyunca da imparatorluklar, her ne kadar günümüzdeki tanıma uymasa da, kendi düzenlerini barış olarak tanımlamış ve Latince barış anlamına gelen “pax” kelimesini kullanmışlardır.⁸ Ardından Orta Çağ Avrupa’sında yaşanan Otuz Yıl Savaşları modern devletler sisteminin temelini oluşturan Westphalia Barış Anlaşması (1648) ile bitmiş ve 1713 yılından imzalan Utrecht Barışı ile bu sistemin devamlılığı sağlanmıştır. 1815’teki Viyana Kongresinde ise barış sistemi vurgusu yapılmış ve bu savaş öncesinde işbirliği

² A.g.e., s.168-173.

³ İlky Çıkla, “Uluslararası İlişkilerde ve Devletlerarası Politikada Barış Kavramı”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi* 3, 2016, s.24

⁴ Pınar Gülcan, “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt 3, 2016, s.87

⁵ Hans Günter Brauch, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 28.

⁶ Pınar Gülcan, “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt 3, 2016, s.87

⁷ A.g.e., s.87

⁸ İlky Çıkla, “Uluslararası İlişkilerde ve Devletlerarası Politikada Barış Kavramı”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi* 3, 2016, s.27

temeline dayandırılmıştır.⁹ Savaş kuralları 1899 ve 1907 Lahey Konferansları'nda belirlenmiş ve silah sınırlandırmaları yapılmıştır.¹⁰ Ardından Lahey Adalet Divanı'nın kurulması ile (1913) uluslararası arenada barış bir adım daha somutlaşmıştır.¹¹ Ancak I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar barışı savaşın götürülerini azaltmak olarak algılanıp savaşı engellemek yerine bu doğrultuda hareket edilmiştir. Barış çalışmaları asıl önemini II. Dünya Savaşından sonra kazanmış ve barışın tesisi için daha somut adımlar atılmıştır.

3. Disiplinin Akademik Olarak Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

İnsanlık tarihinin en büyük ve en korkunç savaşı olarak ifade edilen II. Dünya Savaşı birçok yıkıma sebep olmuştur. Bir daha bu denli bir savaşın yaşanmasının ürpertici fikri barış kavramının daha ciddi bir şekilde ele alınmasını sağlamıştır. Bu sebeple, dünyada barış araştırmaları artmış ve kısa bir süre sonra da akademik disiplin haline gelmiştir. Öncelikle 1950'de Michigan Üniversitesi tarafından Center for Research on Conflict Resolution (Çatışmaların Çözümü Araştırma Merkezi)'nin ardından da 1959'da Norveç'te Johan Galtung tarafından International Peace Research Institute (Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü)'nün kurulması barış çalışmalarının popülerleşmesine katkıda bulunmuştur. The Journal of Peace Research ve Bulletin of Peace Proposal bu alanın önemli yayınlarından olmuş ve birçok katkı sağlamıştır.¹²

1960'laların sonlarında ABD'de ve 1970'lerin başında Avrupa'da barış çalışmaları alanında birçok program açılmış ve genişleyerek büyümüştür. 1980'lere gelindiğinde ise nükleer silahlar gündemde olup barış çalışmaları bu konuya yoğunlaşmıştır. Bu konuda birçok bilimsel araştırma yapıp makaleler yayınlanmıştır. Soğuk savaşın bitişi ile de çalışmalar uluslararası boyuttan çok devletlerin iç siyasetine odaklanarak ilerlemiştir.

Barış çalışmaları, çatışma çözüm yöntemlerini barışçıl şekilde geliştirmek için tarihsel süreçlerle beraber akademik anlamda dünyanın birçok yerinde gelişmiş ve

⁹ Oliver Richmond, *Peace in International Relations*, Routledge Taylor Francis, 2008, s.7.

¹⁰ A. J.R Groom, "Conflict research avant la lettre", *Routledge Taylor Francis*, Cilt 1, Sayı 2, 2013, s.174-175.

¹¹ Nigel Young, "Concepts of Peace: From 1913 to the Present", *Ethics & International Affairs*, 2013, s.158.

¹² Peter Van Den Dungen, Lawrence S. Wittner, "Peace History: An Introduction, *Journal of Peace Research*", no.40(4), 2003, s.364

yayılmıştır. Üniversiteler, enstitüler, düşünce kuruluşları ile bu çalışmalara katkıda bulunulmuş ve çeşitli programlar oluşturulmuştur.¹³

4. Kore Barışı Örneği

1953'te üç yıllık uzun bir çatışma nihayet sona erdikten sonra bölünmüş bir ulus ve iki harap olmuş ülke, Kuzey ve Güney Kore ortaya çıkmıştı. Kore sorununun barışçıl çözümünü sağlamak için imzalanan Panmunjom Ateşkes Antlaşması'na göre üç ay içinde bir barış konferansının yapılması öngörülmüştü.¹⁴ Ancak, ateşkesten altı ay sonra Cenevre'de gecikmeli olarak gerçekleşen konferansta tartışılan tek konu Kore barışı değildi. Bu nedenle herhangi bir ilerleme kaydedilemedi. Görünüşe göre, iki ülke arasındaki barışın tek teminatı Amerika Birleşik Devletleri tarafından temsil edilen Birleşmiş Milletler, Çin ve Kuzey Kore tarafından imzalanan ateşkes anlaşması oldu. Ateşkes uyarınca, Kuzey Kore'ye nükleer füzeler konuşlandırılması ile feshedildi.¹⁵ Bu hareket, yeni bir gerilim korkusu taşınmasına rağmen yarımada sıcak bir çatışma yaşanmadı ve Kuzey Kore ile Güney Kore arasındaki olumsuz barış koşulları bazı aksiliklere rağmen korunmuş oldu. Bu durum iki ülke arasındaki Galtung'un negatif barış kavramı ile tanımlanabilmektedir.

Öte yandan Kuzey ile Güney Kore orduları arasında bazı küçük çatışmalar çıksa da barış bir şekilde defalarca kez restore edildi. Aslında, barışçıl atmosferi sürdürmek için iki ülke de ciddi ekonomik önlemler ortaya koyarken aynı zamanda kendilerinin en büyük destekçilerinden hem mali hem de siyasi yardımlar aldılar. 1953'ten 1961'e kadar Kuzey Kore büyük ölçüde organize olmuş bir hükümet altında etkileyici bir toparlanma gerçekleştirerek oldukça sanayileşmiş bir toplum kurdu.¹⁶ Dahası, Doğu Bloku'ndan, çoğunlukla SSCB ve Çin'den, alınan kardeşçe yardımlarla Kuzey Kore neredeyse

¹³ Pınar Gülcan, "Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi", *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt 3, 2016, s.97

¹⁴ U.S. Department of State Archive website: <https://2001-2009.state.gov/t/ac/rls/or/2004/31006.htm>

¹⁵ Hans M. Kristensen & Robert S. Norris, "A history of US nuclear weapons in South Korea", *Bulletin of the Atomic Scientists*, 2017, s.349-357

¹⁶ Michael J. Seth, "An unpromising recovery South Korea's Post-Korean War Economic Development: 1953-1961", *Association for Asian Studies*, 2013

tamamen yıkılmış kentsel alanını yeniden inşa edebildi. 1950'lerin sonlarında Kuzey Kore'nin toplam sanayi üretimindeki büyüme oranı 1953 ile 1960 yılları arasındaki %39'luk ortalama ile dünyadaki en yüksek büyüme oranlarından birisine sahip oldu.¹⁷ Öte yandan, Güney Kore istikrarsız bir hükümet ile kötü durumunu korudu. Kuzeydeki komşularının aksine, Güney Kore kurtuluşu çiftçiliğe dayalı bir ekonomide aradı ve ülkeyi mevcut başkentle sanayileştiremedi. Bu sebeple ABD'nin yardımına ihtiyaç duydu ve bunun için Birleşmiş Milletler, Güney Kore'nin ekonomik, eğitim, sağlık ve refah gelişimini kapsayan Birleşmiş Milletler Kore Yeniden Yapılanma Ajansı'nı (UNKRA) kurdu¹⁸. Proje kapsamında yaklaşık 150 milyon dolar toplandı ve 1958'de feshedildi¹⁹. Ancak 2021 yılına gelindiğinde Güney Kore'nin Kuzeye nazaran ciddi boyutlarda ekonomik gelişme göstermesi iki ülke arasında makasın Güney lehine açılmasına yol açmıştır.

Kuzey Kore ile Güney Kore arasındaki pozitif barışın sürdürülebilirliği için köklü ekonomilerin kurulması çok önemli olsa da, restore edilmesi gereken tek yapı bu değildi. Aynı zamanda aynı zamanda adalet, hukuk ve düzen de kurulmalıydı. Yıllar geçtikçe, iki devlet arasındaki ilişkiler, 1966 ve 1969 yılları arasındaki silahsızlaştırılmış bölge çatışması (Korean Demilitarized Zone DMZ Conflict) ve 1983'teki Rangoon bombardımanı gibi bazı küçük çatışmalar nedeniyle bozuldu. Ancak iki ülke arasında her ne kadar gerginlikler olsa da barışı tesis etme çabaları her zaman süregeldi. 1988 Seul Olimpiyatlarıyla birlikte futbol ve masa tenisi için Kore Birleşik takımları ve ortak amigo takımları ile müsabakalara katılım ve çeşitli uluslararası spor etkinliklerinde Birleşik Kore bayrağının kullanımı ile bu çabalar uluslararası arenaya yansıdı.²⁰ 1992 yılında iki tarafın Kore Yarımadası'nın Nükleer Silahlardan Arındırılmasına İlişkin Ortak Bildiri'yi imzalaması da iki ülke arasındaki buzların erimesine katkıda bulundu.²¹ 2018 yılına kadar

¹⁷ Charles K. Armstrong, "The Destruction and Reconstruction of North Korea, 1950 – 1960", *The Asia-Pacific Journal*, 2009, s.4

¹⁸ United Nations Archives and Records Management Section website
<https://archives.un.org/content/united-nations-korean-reconstruction-agency-unkra>

¹⁹ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "United Nations Korean Reconstruction Agency." Encyclopedia Britannica, July 20, 1998. <https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Korean-Reconstruction-Agency>.

²⁰ Haenam Park, "The Interaction between Civil Society and the State in the History of Inter-Korean Sports Dialogue, 1988-2018", *Journal of Democracy and Human Rights* 20, 2020, s.192.

²¹ Duyeon Kim, "Negotiating Toward a Denuclearization-Peace Roadmap on the Korean Peninsula", *Center for a New American Security*, 2019

her iki ülke ateşkes sürecini tam anlamıyla sürdüremedi ve birbirlerine karşı birkaç küçük çaplı askeri harekât başlattı. Sık sık yükselen çatışmalar en çok Kore halkını huzursuz etti.

Nihayetinde 27 Nisan 2018'de iki taraf arasında imzalanan Kore Yarımadası'nın Barış, Refah ve Yeniden Birleşmesi için Panmunjom Bildirisi²² ile uzun bir barış dönemi öngörülmektedir. Antlaşma ile iki devlet, bölünmüş aileler de dahil olmak üzere birçok sorunu çözme ve nükleer silahlardan arındırma gayretindedir. Ne var ki, söz konusu anlaşmanın sonuçları zaman geçtikçe daha iyi anlaşılacak, dolayısıyla Kore yarımadası için pozitif barışı sağlamlaştırmanın somut bir adımı olarak görünmektedir.

5. SONUÇ

İlk medeniyetlerden itibaren barış ideal düzen olarak görülmüştür ve insanlar hep barış ortamında yaşamak istemişlerdir. Ancak insanoğlunun var oluşundan beri kullandığı bu kavram II. Dünya Savaşı'ndan sonra önem kazanmış ve akademik bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde tüm dünyada yaygın çalışılan bir disiplin haline gelmiştir.

Disiplinin kurucularından biri olarak görülen Galtung, barış kavramını pozitif ve negatif olmak üzere ikiye ayırmış ve savaşın ve fiziksel şiddetin olmaması durumunu negatif barış; bunların yanında aynı zamanda sosyal adaletsizliğin de olmamasını pozitif barış olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada Kore Barışı örneğinden hareketle 1953'ten 2018'e kadar Kore yarımadasında tarafların negatif barışı nasıl sürdürdükleri ve bunun etkileri gösterilmiştir. 2018'de imzalanan Kore Yarımadası'nın Barış, Refah ve Yeniden Birleşmesi için Panmunjom Bildirisi'nin ise negatif barış mı yoksa pozitif barış mı olduğu süreç içerisinde ortaya çıkacaktır.

²² United Nations, General Assembly and Security Council, *Panmunjom Declaration on Peace, Prosperity and Reunification of the Korean Peninsula*, A/72/109-S/2018/820, 10 September 2018

KAYNAKÇA

Armstrong, Charles K., “The Destruction and Reconstruction of North Korea, 1950 – 1960”, *The Asia-Pacific Journal*, 2009, s.1-9

Brauch, Hans Günter, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz 2008), s. 1- 47.

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. *United Nations Korean Reconstruction Agency*, Encyclopedia Britannica, July 20, 1998. <https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Korean-Reconstruction-Agency>.

Çıkla, İlkay, “Uluslararası İlişkilerde ve Devletlerarası Politikada Barış Kavramı”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi* 3, 2016, s.23-44

Dungen, Peter Van Den & Wittner, Lawrence S., “Peace History: An Introduction”, *Journal of Peace Research*, no.40(4), 2003, s.363-375

Galtung, Johan, “Violence, Peace, and Peace Research”, *Journal of Peace Research*, Cilt 6, Sayı 3, 1969, s.167-191.

Groom, A. J.R, “Conflict research avant la lettre”, *Routledge Taylor Francis*, Cilt 1, Sayı 2, 2013, s. 173-185.

Gülcan, Pınar, “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, Cilt 3, 2016, s.85-106

Kim, Duyeon, “Negotiating Toward a Denuclearization-Peace Roadmap on the Korean Peninsula”, *Center for a New American Security*, 2019

Kristensen, Hans M. & Norris, Robert S., “A history of US nuclear weapons in South Korea”, *Bulletin of the Atomic Scientists*, 2017, 349-357

Park, Haenam, “The Interaction between Civil Society and the State in the History of Inter-Korean Sports Dialogue, 1988-2018”, *Journal of Democracy and Human Rights* 20, no.3, 2020, s.191–233.

Richmond, Oliver, “Peace in International Relations”, *Routledge Taylor Francis*, 2008

Seth, Michael J., “An unpromising recovery South Korea’s Post-Korean War Economic Development: 1953-1961”, *Association for Asian Studies*, 2013

United Nations Archives and Records Management Section website
<https://archives.un.org/content/united-nations-korean-reconstruction-agency-unkra>

United Nations, General Assembly and Security Council, *Panmunjom Declaration on Peace, Prosperity and Reunification of the Korean Peninsula*, A/72/109–S/2018/820, 10 September 2018

U.S. Department of State Archive website: <https://2001-2009.state.gov/t/ac/rls/or/2004/31006.htm>

Young , Nigel, “Concepts of Peace: From 2013 to the Present”, *Ethics & International Affairs*, Cilt 27, Sayı2, 2013, s.157-173.